

تهیه شده در:
معاونت اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران
خردادماه ۱۳۹۹

بررسی مسائل روز اقتصادی

گزارش اول:

پسا کرونا؛ فرصتی برای بازیابی سبز
بهاره فهمی

گزارش دوم:

اثرات اقتصادی کرونا بر صنعت گردشگری
شبنم فروحی و آیدا ابونبی

ناظر: نصیبه خیری

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	گزارش شماره ۱: پسا کرونا؛ فرصتی برای بازیابی سبز.....
۳۵	گزارش شماره ۲: اثرات اقتصادی کرونا بر صنعت گردشگری.....

اثرات اقتصادی کرونا بر صنعت گردشگری

خلاصه مدیریتی

گزارش بانک جهانی در رابطه با تاثیرات کرونا بر تولید ناخالص داخلی و تجارت کشورها نشان از افت شدید درآمد افراد و افت رشد تولید ناخالص داخلی کشورها دارد. به اعتقاد بانک جهانی کرونا به چند روش می‌تواند بر اقتصاد کشورها و به تبع آن جهان تاثیر بگذارد که عبارت است از: کاهش اشتغال، افزایش در هزینه‌های معاملات بین‌المللی، کاهش شدید در سفر و کاهش در تقاضا برای خدماتی که نیاز به ارتباط نزدیک و مستقیم افراد با یکدیگر دارد.

همچنین شورای سفر و گردشگری جهانی، در خصوص کاهش ۱۲ تا ۱۴ درصدی سفر در جهان طی سه ماهه سال ۲۰۲۰ و پیش‌بینی از دست رفتن ۵۰ میلیون شغل در این صنعت جهانی (که ۳۰ میلیون از آن متعلق به آسیا است) خبر داده است.

صنعت سفر و گردشگری در ایران نیز مصون از این آسیب‌ها نمانده و به دنبال شیوع ویروس کرونا در کشور، بنا بر آمار اعلام شده از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۵۴ درصد سفرها نسبت به

مدت مشابه کاهش یافته و ۸۰ هزار نفری که به صورت مستقیم در صنعت گردشگری فعال هستند در صورت عدم حمایت و برنامه‌ریزی بیکار می‌شوند.

لازم به ذکر است آنچه در واقعیت و به شکل پایدار می‌تواند رونق دوباره گردشگری در کشور را رقم بزند «وجود تقاضای گردشگری» است. این تقاضا برای ایران بیشتر تقاضای داخلی است تا خارجی، و انتظار می‌رود به دلیل ادامه بیماری آسیب این بخش ادامه داشته باشد.

در همین راستا و با توجه به اهمیت سفر و گردشگری در اقتصاد دنیا و در جهت کنترل پیامدهای مخرب شیوع این بیماری، کشورها بسته‌های حمایتی و مشوق‌هایی ارائه کرده‌اند تا از فروپاشی بخش گردشگری جلوگیری نمایند. اقدامات حمایتی دولت‌ها از این صنعت در سه حوزه حمایت از معیشت کارگران، حمایت مالی و تزریق نقدینگی است.

در گزارش حاضر ضمن بررسی تجربه کشورهای چین، ژاپن، ایتالیا، ترکیه، فرانسه، بریتانیا، اسپانیا، آلمان، پرتغال، استرالیا و سنگاپور در حمایت از کسب و کارها و ارائه مشوق‌های دولتی در دوره شیوع همه‌گیری با تمرکز بر بخش گردشگری و مقایسه با ایران، تلاش شده تا راهکارهایی برای حمایت موثرتر از این بخش در اختیار تصمیم‌سازان و سیاستگذاران عرصه اقتصادی قرار داده شود.

مقدمه

تا پیش از شیوع کرونا، سفر و گردشگری تبدیل به یکی از بزرگترین حوزه‌های کسب‌وکار در دنیا شده بود به طوری که بر اساس آمار^۱ WTTC، بخش سفر و گردشگری بعد از "اطلاعات و ارتباطات" و "خدمات مالی"، سومین بخش اقتصادی در جهان به لحاظ رشد اقتصادی در سال ۲۰۱۹ بوده است. سفر و گردشگری با صنایع وابسته به گردشگری در مجموع حدود ۱۰,۳ درصد از تولید ناخالص داخلی و ۱۰,۴ درصد از کل اشتغال دنیا را در سال ۲۰۱۹ به خود اختصاص داده و همچنین سهم مستقیم سفر و گردشگری از تولید ناخالص داخلی جهان ۳,۲ درصد و سهم مستقیم اشتغال آن ۳,۸ درصد از کل اشتغال جهان بوده است.

نمودار ۱- رشد تولید ناخالص داخلی در جهان بر اساس بخش‌های مختلف اقتصادی (درصد)

اطلاعات و ارتباطات	۴.۸٪
خدمات مالی	۳.۷٪
گردشگری و سفر	۳.۵٪
مراقبت‌های بهداشتی	۳.۰٪
خرده و عمده فروشی	۲.۴٪
کشاورزی	۲.۳٪
ساختمان	۲.۱٪
توليدات کارخانه‌ای	۱.۷٪

در ایران بعد از افت شدید سهم گردشگری در اقتصاد (از نظر تولید ناخالص داخلی و اشتغال) از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۲ و سپس روند تقریباً ثابت آن، اهمیت این صنعت در اقتصاد کشور از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۹ روندی فزاینده داشته است. به طوری که بر اساس آمار ثبت شده برای کشور:

- سهم مستقیم سفر و گردشگری در اشتغال: "از ۳,۸٪ در ۲۰۰۱ به ۱,۶٪ در ۲۰۰۱" تنزل و "از ۱,۵٪ در ۲۰۱۱ به ۲,۴٪ در ۲۰۱۹" بهبود یافته است.

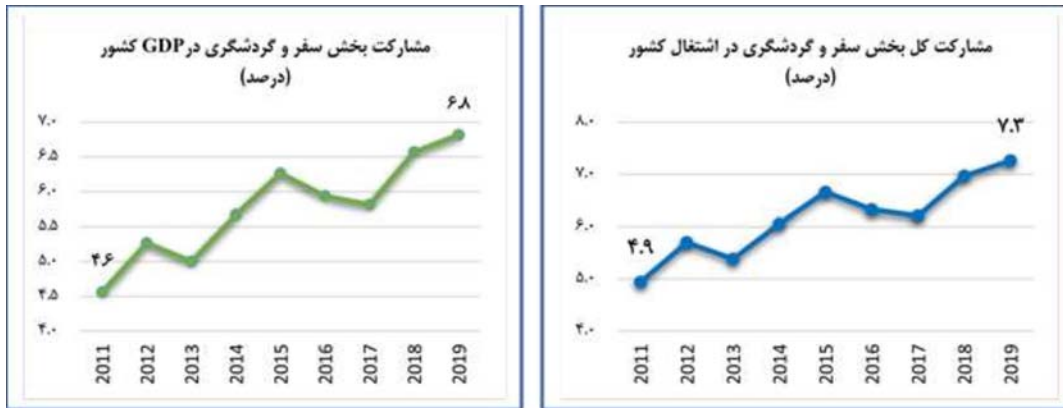
- سهم کل سفر و گردشگری در اشتغال: "از ۱۰,۳٪ در ۲۰۰۱ به ۵,۲٪ در ۲۰۰۲" تنزل و "از ۴,۹٪ در ۲۰۱۱ به ۷,۳٪ در ۲۰۱۹" بهبود یافته است.

- سهم مستقیم سفر و گردشگری در GDP: "از ۴٪ در ۲۰۰۱ به ۱,۷٪ در ۲۰۰۱" تنزل و "از ۱,۶٪ در ۲۰۱۱ به ۲,۵٪ در ۲۰۱۹" بهبود یافته است.

¹ The World Travel & Tourism Council (WTTC)

- سهم کل سفر و گردشگری در GDP: "از ۹,۷٪ در ۲۰۰۱ به ۵٪ در سال ۲۰۰۱" تنزل و "از ۴,۶٪ در ۲۰۱۱ به ۶,۸٪ در ۲۰۱۹" بهبود یافته است.

نمودار ۲- سهم کل سفر و گردشگری در اشتغال و تولید ناخالص داخلی ایران (درصد)

وضعیت صنعت گردشگری در ایران در سال‌های اخیر با بهبود قابل توجهی روبرو بوده است. بطور مثال جذب گردشگران خارجی افزایش یافته و در سال ۹۶، تعداد ۴۶۰۰ هزار گردشگر خارجی، در سال ۹۷، تعداد ۷۸۰۰ هزار نفر و در ۱۱ ماهه سال گذشته ۸۷۰۰ هزار گردشگر خارجی وارد کشور شدند. سرمایه‌گذاری در حوزه گردشگری به شدت افزایش یافته است، به طوری که در حال حاضر حجم سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری ۲۰۰ هزار میلیارد تومان می‌باشد و ۵۰۰ هتل در حال احداث نیز وجود دارد که بخشی از آن‌ها هتل‌های ۵ ستاره هستند. تعداد بوم‌گردی‌ها حدود ۵ برابر افزایش داشته و از ۴۰۰ واحد در دو سال پیش به ۲۰۰۰ واحد در حال حاضر رسیده است.^۱

بر اساس گزارش رقابت‌پذیری سفر و گردشگری، رتبه ایران در شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری از سال ۲۰۱۱ هر دوره^۲ بهبود یافته به طوری که از رتبه ۱۱۴ام در این سال به رتبه ۹۸ام در سال ۲۰۱۳، رتبه ۹۷ام در سال ۲۰۱۵ و رتبه ۹۳ام در سال ۲۰۱۷ رسیده است. همچنین در سال ۲۰۱۹ با چهار پله صعود نسبت به سال ۲۰۱۷ در جایگاه ۸۹امین کشور در بین ۱۴۰ کشور مورد بررسی جهان قرار گرفته است. در سال ۲۰۱۹ نمره ایران در شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری ۳,۵ از ۳,۷ بوده که در مقایسه با سال ۲۰۱۷، این نمره ۳,۴

^۱ سایت وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به نقل از دکتر علی‌اصغر مونسان "وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی"، ۱۳۹۹/۱/۶
^۲ گزارش رقابت‌پذیری سفر و گردشگری از سال ۲۰۰۷ دوسال یکبار توسط مجمع جهانی اقتصادی منتشر می‌شود.

^۳ شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری متشکل از ۱۴ رکن می‌باشد که در ۴ زیرشاخص آمادگی محیطی (۵ رکن)، شرایط و چارچوب قانونی گردشگری (۴ رکن)، زیرساخت (۳ رکن) و منابع فرهنگی و طبیعی (۲ رکن) سازماندهی شده است. نمره شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری حاصل میانگین ساده ۴ زیرشاخص مزبور است که خود متشکل از ۹۰ مولفه (در ۱۴ رکن) است. برخی از این مولفه‌ها برگرفته از پاسخ‌هایی است که به پرسشنامه رقابت‌پذیری جهانی داده شده و با عددی بین ۱ (بدترین) تا ۷ (بهترین) مشخص می‌شوند. برخی داده‌ها نیز داده‌های رسمی (Hard data) منابع دیگر می‌باشند که به منظور امکان جمع‌بندی و میانگین‌گیری به ارقامی بین ۱ تا ۷ تبدیل شده‌اند.

درصد نمره بهبود یافته است. ایران در میان کشورهای خاورمیانه، رتبه هشتم (از ۱۱) را در شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری به خود اختصاص داده که نسبت به سال ۲۰۱۷ تغییری نداشته است.

جدول ۱- رتبه ایران در شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری

رتبه ایران	۲۰۱۱	۲۰۱۳	۲۰۱۵	۲۰۱۷	۲۰۱۹
رتبه ایران	۱۱۴	۹۸	۹۷	۹۳	۸۹

در سال ۲۰۱۹، ایران در ۱۰ رکن از ۱۴ رکن شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری بهبود داشته که بیشترین میزان بهبود آن نسبت به سال ۲۰۱۷ مربوط به رکن آمادگی فناوری اطلاعات و ارتباطات (نمره ۴,۵) بوده است. ایران در رکن رقابت‌پذیری قیمت‌ها در سال ۲۰۱۹ با کسب نمره ۶,۷ از ۷ بالاترین نمره را در بین ۱۴۰ کشور مورد بررسی کسب کرده و رتبه اول در جهان را بدست آورده است.

جدول ۲- نمره و جایگاه ایران در مولفه‌های شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری

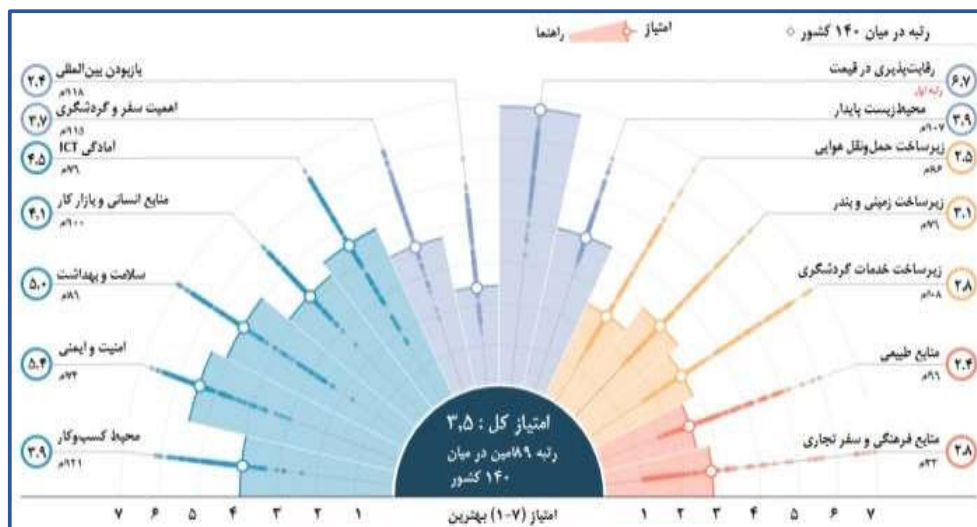
رتبه جهانی	منابع طبیعی و فرهنگی		زیرساخت‌ها		سیاست و شرایط توانمندسازی سفر و گردشگری		توانمندسازی محیط	
	منابع طبیعی	منابع فرهنگی	زیرساخت خدمات گردشگری زمینی و بندر	زیرساخت حمل و نقل هوایی	زیرساخت پایدار	زیرساخت خدمات گردشگری زمینی و بندر	آمادگی ICT	منابع انسانی و بازار کار
۱۰۱-ایران	۲,۴	۲,۸	۳,۱	۲,۵	۳,۹	۶,۷	۳,۷	۴,۵

Source: WEF, The Travel & Tourism Competitiveness Report 2019

۲۰٪ اول ۲۰٪ آخر

*نمره بین ۱ (بدترین) تا ۷ (بهترین) می‌باشد.

نمودار ۳- رتبه ایران در شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری ۲۰۱۹

منبع: اتاق تهران (بر اساس گزارش مجمع جهانی اقتصاد)

۱- گردشگری و شیوع ویروس کرونا در جهان

بانک جهانی پس از شیوع کرونا در جهان، در گزارش منتشره در آوریل ۲۰۲۰ خود به بررسی تأثیرات کرونا بر تولید ناخالص داخلی و تجارت کشورها پرداخته است. در زمان نگارش این گزارش کووید ۱۹ در ۲۰۶ کشور جهان منتشر شده و بیش از ۴۰ هزار نفر قربانی گرفته بود. با وجود اینکه تمرکز کشورها در مرحله نخست به مدیریت بیماری و در ادامه به مهار آن است، سناریوی مدنظر بانک جهانی، افت شدید در درآمد افراد که در نهایت به افت رشد تولید ناخالص داخلی کشورها منجر می‌شود، است. در صورت تداوم شرایط موجود که سبب قرنطینه شدن تقریباً نیمی از جمعیت جهان شده و علاوه بر آن فعالیت‌های صنعتی در بسیاری از کشورها را به مرز تعطیلی کشانده، پیش‌بینی می‌شود تولید ناخالص داخلی جهان به عدد ۳,۹ درصد کاهش یابد. هر چند این رقم برای اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه به دلیل نبود زیرساخت‌های مناسب، تأثیر به مراتب بدتری خواهد داشت و رقم رشد تولید ناخالص آنها به ۲,۵ درصد می‌رسد. برای کشورهای صنعتی رقم ۱,۸ درصد پیش‌بینی شده است.

به اعتقاد بانک جهانی پاندمی کرونا به چند روش می‌تواند بر اقتصاد کشورها و به تبع آن جهان تأثیر بگذارد که عبارت است از: کاهش اشتغال، افزایش در هزینه‌های معاملات بین‌المللی، کاهش شدید در سفر و کاهش در تقاضا برای خدماتی که نیاز به ارتباط نزدیک و مستقیم افراد با یکدیگر دارد. بانک جهانی در بخش دیگری از گزارش، ۴ شوک اقتصادی^۱ برای کشورها پیش‌بینی کرده است که یکی از آنها (شوگ سوم)، کاهش در تعداد گردشگران و زمین‌گیر شدن صنعت توریسم است.

شوگ سوم افت شدید گردشگری بین‌المللی است که ناشی از اخذ مالیات ۵۰ درصدی بر خدمات گردشگری بین‌المللی شامل حمل و نقل، اقامت و غیره کنترل می‌باشد. مالیات بر صادرات خدمات گردشگری داخلی و خارجی موارد زیر را در برمی‌گیرد: خدمات اقامتی و رستوران، فعالیت‌های خدماتی؛ حمل و نقل آبی، هوایی و سایر حمل و نقل‌ها؛ و خدمات تفریحی و دیگر خدمات.

تأثیرات کووید-۱۹ در بخش‌های گردشگری، میهمان‌پذیری و تفریحی^۲ بی‌سابقه بوده است. در بخش‌های اسکان و اقامت، درآمد فصلی ۷۵ درصد کاهش یافته و آژانس‌های مسافرتی شاهد کاهش ۵۰ درصدی رزرو در مارس سال ۲۰۲۰ بودند. پیش‌بینی می‌شود در سال ۲۰۲۰، خطوط هوایی در سراسر جهان ۱۱۳ میلیارد دلار درآمد از دست بدهند. در اوج شیوع بیماری، ۷۰ درصد پروازها در چین لغو شده است. از اواسط ماه

^۱ اولین شوک کرونا بر کشورها، افت در استخدام است که این نرخ می‌تواند تا ۳ درصد پایین‌تر از نرخ میانگین جهانی باشد. با کاهش در استخدامها و بعضاً تعدیل‌هایی که شرکت‌ها انجام می‌دهند. دومین شوک در افزایش هزینه‌های تجارت است. می‌توان انتظار داشت که کشورها تا ۲۵ درصد هزینه بیشتری برای مبادلات تجاری خود پرداخت کنند. شوک چهارم به کاهش در تقاضا برای خرید خدمات توسط خانوارها اختصاص دارد. فعالیت‌های خدماتی که نیاز به تعامل بیشتر با افراد دارد تا ۱۵ درصد کاهش در درآمد سالانه داشته باشد.

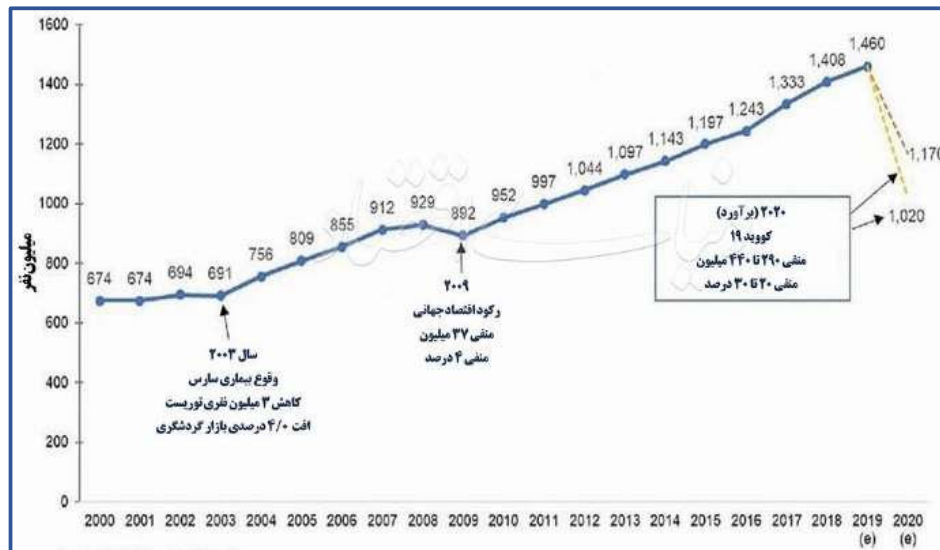
^۲ Tourism, hospitality and recreation

مارس سال ۲۰۲۰، سفرهای بین‌المللی متوقف شده است و شورای جهانی سفر و جهانگردی (WTTC) تخمین می‌زند که سفر جهانی حداقل ۲۵ درصد در سال ۲۰۲۰ کاهش یابد. به‌منظور کنترل پیامدهای ناشی از افت گردشگری، مهمان‌نوازی و خدمات تفریحی، مالیات ۵۰ درصدی بر صادرات خدمات تجاری اعمال شد که در نتیجه منجر به افت صادرات خدمات گردشگری به میزان ۲۰ تا ۳۲ درصد در سطح جهان شد.

این صنعت که در حال حاضر ۱۰٪ تولید ناخالص داخلی جهان را تشکیل داده است آسیب فراوانی را متحمل شده و همچنان نیز ادامه خواهد داشت. بطوری‌که شورای سفر و گردشگری، در خصوص کاهش ۱۲ تا ۱۴ درصدی سفر در جهان طی سه ماهه سال ۲۰۲۰ و پیش‌بینی از دست رفتن ۵۰ میلیون شغل در این صنعت جهانی (که ۳۰ میلیون از آن متعلق به آسیا است) خبر داده است.^۱

همچنین براساس برآوردهای سازمان جهانی گردشگری، همه‌گیری ویروس کرونا در جهان تاثیرات گسترده‌ای بر بازار گردشگری جهان خواهد گذاشت و با کاهش ۲۰ تا ۳۰ درصدی، تعداد گردشگران ورودی بین‌المللی در سال ۲۰۲۰، بین ۲۹۰ تا ۴۴۰ میلیون نفر کاهش خواهد یافت.^۲

نمودار ۴- پیش‌بینی سازمان جهانی گردشگری از تعداد توریست خارجی در دنیا در سال ۲۰۲۰

Source: UNWTO

ع: برآورد

صنعت سفر و گردشگری در ایران نیز مصون از این آسیب‌ها نمانده و به دنبال شیوع ویروس کرونا در کشور، بنا بر آمار اعلام شده از سوی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۵۴ درصد سفرها نسبت به

^۱ سایت مجمع جهانی اقتصاد، به نقل از شورای جهانی سفر و گردشگری، ۱۷ مارس ۲۰۲۰ (لینک خبر در منبع)

^۲ روزنامه دنیای اقتصاد، "گراف جهانی از سقوط گردشگری"، ۱۳۹۹/۱/۲۵

مدت مشابه کاهش یافته و ۸۰ هزار نفری که به صورت مستقیم در صنعت گردشگری فعال هستند در صورت عدم حمایت و برنامه‌ریزی بیکار می‌شوند.

برخی استان‌ها نیز به صورت جداگانه خسارات ناشی از شیوع ویروس کرونا به صنعت گردشگری استان را برآورد و اعلام کرده‌اند. بر اساس برآوردهای انجام شده، در استان فارس حدود ۶۰۰۰ میلیارد ریال خسارت به زیر ساخت‌های حوزه گردشگری و صنایع دستی^۱ این استان وارد شده است.^۲ همچنین حداقل حدود ۶۰۰ نفر راهنمای فعال ثبت شده آثار تاریخی در سطح فارس بیکار شدند. در استان گلستان شیوع کرونا موجب زیان ۱۷۶۰ میلیارد ریالی به حوزه‌های گردشگری و صنایع دستی استان شده است.^۳ در استان کهگیلویه و بویراحمد ۱۵۰ میلیارد ریال در پی تعطیلی فعالیت‌های گردشگری از اسفندسال گذشته تاکنون خسارت وارد شده است.^۴ برآوردهای اولیه ناشی از خسارت در اسفندماه گذشته و فروردین‌ماه جاری در حوزه گردشگری استان کرمان برای راهنمایان گردشگری ۲۴۰ میلیارد ریال، دفاتر خدمات مسافرتی ۴۵۰ میلیارد ریال، هتل‌ها، مهمان‌پذیرها، اماکن اقامتی رستوران‌ها و مجتمع‌های بین‌راهی، ۱۲۷۰ میلیارد ریال و مؤسسات آموزشی ۵۶ میلیارد ریال بوده است.^۵ حوزه صنایع دستی و گردشگری استان کرمانشاه نیز نزدیک به ۳۰۰ میلیارد ریال خسارت دیده و خطر بیکاری ۱۱۳۰ نفر در این حوزه وجود دارد.^۶ همچنین بیکاری مستقیم ۱۵،۶۰۰ نفر و نیز حدود ۱۰۰ هزار شغل به طور غیر مستقیم در صنعت گردشگری مازندران از دست رفته است.^۷ در استان لرستان نیز نزدیک به ۱۵ هزار نفر از شاغلان این صنعت تحت‌تاثیر رکود کرونا، بیکار یا به علت نبود مسافر و گردشگر مجبور به خانه‌نشینی هستند.^۸

گرچه ترکیب تولید در ایران به گونه‌ای نیست که گردشگری در اقتصاد آن سهم عمده‌ای داشته باشد ولی باید توجه داشت که صنعت گردشگری در ایران صنعت نوپایی است که در سال‌های اخیر روند رشد و بهبود را طی کرده، فعالیت‌های خود را گسترش داده و اشتغالزایی داشته است. همچنین طبق مطالعات صورت گرفته توسط موسسه مکنزی، کرونا طولانی‌ترین اثر را بر صنعت گردشگری و توریسم در جهان دارد به طوری که پیش‌بینی می‌شود این صنعت زودتر از پائیز ۱۳۹۹ نتواند فعالیت‌های خود را مجدداً از سر بگیرد.^۹ بدون شک بحران

^۱ تمامی واحدهای مرتبط با گردشگری از جمله تاسیسات اقامتی، هتل‌ها، هتل آپارتمان‌ها، میهمان‌پذیرها، خانه‌های مسافر، اقامتگاه‌های بوم‌گردی و سنتی، دفاتر خدمات مسافرتی، کارگاه‌های انفرادی و جمعی تولید صنایع دستی و اتحادیه‌های تعاونی صنایع دستی

^۲ خبرگزاری ایرنا، به نقل از مصیب امیری "مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان فارس"، ۱۳۹۹/۲/۱۰

^۳ خبرگزاری ایرنا، به نقل از احمد تجری "مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری گلستان"، ۱۳۹۹/۲/۱۰

^۴ خبرگزاری ایرنا، به نقل از محمد حسین‌زاده "معاون گردشگری، اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی کهگیلویه و بویراحمد"، ۱۳۹۹/۱/۲۶

^۵ پایگاه خبری اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران، به نقل از محمدرضا بهرامی "رئیس کمیسیون گردشگری و صنایع دستی اتاق کرمان"، ۱۳۹۹/۱/۲۵

^۶ خبرگزاری ایسنا، به نقل از امید قادری "مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کرمانشاه"، ۱۳۹۹/۲/۱۴

^۷ خبرگزاری ایرنا، به نقل از مهراجن حسینی از معاون اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مازندران، ۱۳۹۹/۱/۳۰

^۸ روزنامه دنیای اقتصاد، "معیار توزیع وام‌های توریستی"، ۱۳۹۹/۲/۱۵

^۹ به عقیده شورای جهانی سفر و گردشگری ۱۰ ماه پس از پایان یافتن شیوع کرونا، صنعت گردشگری بهبود می‌یابد.

موجود از حجم مسافرت‌های داخلی و خارجی می‌کاهد و فعالیت آژانس‌های گردشگری و تمامی فعالان صنعت توریسم را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

شکل ۱- زمان آغاز مجدد فعالیت‌ها در سطح جهان

Source: Mckinsey & Company

۲- حمایت‌های سیاستی در کشورهای مختلف

در همین راستا و با توجه به اهمیت سفر و گردشگری در اقتصاد دنیا و در جهت کنترل پیامدهای مخرب شیوع این بیماری، کشورها بسته‌های حمایتی و مشوق‌هایی ارائه کرده‌اند تا از فروپاشی بخش گردشگری جلوگیری نمایند چراکه به نظر می‌رسد اقدامات سریع و مهمی برای حمایت از صنعت سفر و گردشگری در ماه‌های پرآشوب پیش‌رو مورد نیاز است.

شورای سفر و گردشگری جهانی (WTTC) خواستار اقدامات حمایتی دولت‌ها از این صنعت در سه حوزه زیر شد:

۱) **حمایت از معیشت کارگران:** کمک مالی باید برای محافظت از میلیون‌ها کارگری که با مشکلات جدی مواجه هستند، اعطا شود.

۲) **حمایت مالی:** دولت باید وام‌های ضروری و نامحدود برای شرکت‌های جهانی سفر و گردشگری و همچنین میلیون‌ها بنگاه کوچک و متوسط به عنوان مشوقی برای جلوگیری از سقوط آنها تخصیص دهد.

۳) **توزیع نقدینگی:** کمک به جریان نقدینگی برای حمایت از بازیگران بزرگ و کوچک عرصه سفر و گردشگری از اهمیت زیادی برخوردار است. همچنین دولت باید حمایت هدفمند از صنایع به شدت تحت تأثیر این بخش ارائه نماید.

بر اساس سه اولویت سیاستی فوق‌الذکر، WTTC تعدادی از کشورهایی را که مشوق‌های خود را اعلام کرده و هم اکنون در حال اجرای این سیاست‌ها هستند، مشخص نموده است.

۱-۲- چین

کمیته مرکزی حزب کمونیست و شورای ایالتی سه دسته سیاست‌های مالیاتی و هزینه‌ای را برای حمایت از کنترل همه‌گیری و از سرگیری کار اجرا کرد. دسته اول متمرکز بر پیشگیری و کنترل همه‌گیری، با تمرکز بر حمایت مستقیم از درمان و حمایت از تولید / حمل و نقل کالاهای پشتیبانی مرتبط بود. دسته دوم متمرکز بر کاهش بار ناشی از حق بیمه اجتماعی، حقوق بازنشستگی، بیکاری، بیمه جراحات ناشی از کار، حق بیمه پزشکی و کاهش هزینه فرآیندهای اشتغال بر شرکت‌ها بود. دسته سوم متمرکز بر بنگاه‌های کوچک، کسب و کارهای شخصی و مالیات‌دهندگان کوچکی که مالیات بر ارزش افزوده پرداخت می‌کنند و صاحبخانه‌هایی که اجاره خود را کاهش داده‌اند بود.

وزارت فرهنگ و گردشگری و بانک صنعتی و تجاری چین (ICBC)^۱ برای کمک به بنگاه‌های فرهنگی و گردشگری توافق‌نامه همکاری استراتژیک امضا کردند. ICBC در حال ارائه خط اعتباری ۱۰۰ میلیارد یوانی برای مؤسسات فرهنگی و گردشگری تحت تأثیر کرونا به منظور تأمین نیازهای سرمایه‌ای آنها از طریق وام‌های مختلف نظیر "وام ضد اپیدمی"، "وام اشتغال" و "وام مالیاتی" برای کمک به شرکت‌های خصوصی و شرکت‌های کوچک فرهنگی و گردشگری است. اقدامات سازمان هواپیمایی کشوری چین شامل تخفیف مالیاتی و پرداخت یارانه، معافیت مالیات بر ارزش افزوده برای درآمد حاصل از حمل و نقل مواد ضد عفونی و تحویل سریع؛ معافیت خطوط هوایی از پرداخت به صندوق توسعه هواپیمایی کشوری از اول ژانویه است. علاوه بر آن، دولت‌های محلی از سیاست تقسیم ریسک اعتباری برای افزایش وام بانکی به شرکت‌های کوچک و متوسط استفاده کرده و بانک مرکزی چین نیز ۵۰۰ میلیارد یوان بودجه برای تسویه حساب و بازپرداخت وام و ارائه منابع مالی کم‌هزینه به شرکت‌های کوچک و متوسط و بخش کشاورزی تخصیص داد.

۲-۲- ژاپن

ژاپن بزرگ‌ترین بسته اقتصادی اضطراری خود را به ارزش ۱۰۸ تریلیون ین، معادل حدود ۲۰٪ تولید ناخالص داخلی خود به تصویب رساند. از جمله این مشوق‌ها یک بسته ۳۹,۵ تریلیون ینی هزینه مستقیم و مجموعه‌ای از برنامه‌ها به ارزش ۱۹,۸ تریلیون ین، با هدف کاهش اثرات اقتصادی افزایش مالیات بر مصرف در سال گذشته است. از کل این مبلغ، ۱,۶۸ تریلیون ین برای تحریک مصرف و کمک به صنایع مرتبط با گردشگری پس از شیوع ویروس اختصاص یافته است.

¹ the Industrial and Commercial Bank of China (ICBC)

بانک توسعه ژاپن (DBJ)^۱ به شرکت‌های بزرگ نظیر شرکت‌های هواپیمایی، وام‌هایی با نرخ بهره کم و بدون سقف ارائه می‌دهد. برای رفع نیازهای مالی شرکت‌های کوچک و متوسط اقدامات ویژه‌ای شامل موارد ذیل ارائه می‌شود:

- وام ۳۰۰ میلیون ین (تقریباً ۲,۸ میلیون دلار آمریکا) برای بنگاه‌های کوچک و متوسط
- وام ۶۰ میلیون ین (تقریباً ۵۶۱,۰۰۰ دلار آمریکا) برای بنگاه‌های خرد
- از میان برداشتن شرایط لازم برای دریافت وام شبکه امن.^۲

۲-۳- ایتالیا

به عنوان بخشی از بسته "درمان ایتالیا"^۳ دولت ایتالیا حمایت از کارگران را از طریق فعال کردن مجدد "صندوق افزونگی"^۴ برای همه بخش‌ها در دستور کار قرار داده و به موجب آن ۸۰ درصد از دستمزد کارگران توسط دولت پرداخت می‌شود. علاوه بر آن خوداشتغال‌ها و کارگران فصلی می‌توانند برای دریافت کمک‌هزینه به مبلغ ۶۰۰ یورو در ماه مارس اقدام نمایند. خانواده‌ها می‌توانند در صورت تعطیل شدن مشاغلشان به دلیل شیوع بیماری، پرداخت وام خود را به تعویق بیندازند. مرخصی والدین تا ۱۵ روز در ماه مارس و آوریل تمدید شده است، افرادی که مراقبت از یک فرد دارای معلولیت در خانواده به عهده دارند می‌توانند به جای سه روز ۱۲ روز مرخصی بگیرند. ایتالیا همچنین یک صندوق ۵۰۰ میلیون یورویی برای مقابله با خسارات وارده به صنعت هواپیمایی و فعالیت‌های آلیتالیا^۵ ایجاد کرده است.

۲-۴- ترکیه

مشوق‌های مالی دولت ترکیه شامل موارد ذیل است:

- حق بیمه تأمین اجتماعی و کسر مالیات بر ارزش افزوده برای ۶ ماه در بخش‌های مختلف شامل: خرده‌فروشی، مراکز خرید، گردشگری، آژانس‌های مسافرتی، مکان‌های اقامتی و غذا و نوشیدنی به حالت تعلیق درآمد.
- تعویق مالیات مکان‌های اقامتی تا ماه نوامبر
- بازپرداخت مبالغ مربوط به حق اجاره هتل و پرداخت سهم درآمدی برای ۶ ماه

¹ The Development Bank of Japan (DBJ)

² the Safety Net Loan: یک نوع وام برای کمک به کسانی که مشکلات جدی دارند و هیچ نوع کمک دیگری ندارند.

³ Italy Cure

⁴ La cassa integrazione: مؤسسه‌ای است که بر طبق قوانین ایتالیا متشکل از یک سرویس اقتصادی برای حمایت از کارگرانی است که به طور موقت کار خود را از دست دادند.

⁵ Alitalia

- مالیات بر ارزش افزوده شرکت‌های هواپیمایی داخلی برای سه ماه از ۱۸ درصد به ۱ درصد کاهش یافته است.
- از ماه مارس تا ژوئن جریمه پر نکردن سهمیه از آژانس‌های مسافرتی دریافت نمی‌شود.
- بلیت‌های پروازی که قبل از ۱۹ مارس صادر شده و بلیت‌هایی که بین ۱۲ مارس تا ۱۲ آوریل ۲۰۲۰ مورد استفاده قرار نگرفتند شامل جریمه نمی‌شوند. این بلیت‌ها را می‌توان به مدت یک سال از تاریخ رفع محدودیت‌های پرواز استفاده کرد.
- آژانس‌های مسافرتی که حق خرید بلیت‌های تخفیف گروهی را داشتند، ۱۰ درصد نرخ تخفیف اضافی دریافت می‌کنند که از تاریخ ۱۶ مارس تا ۱۵ اکتبر معتبر است.
- تعویق در پرداخت اعتباری به مدت سه ماه برای شرکت‌هایی که با اختلال در جریان نقدی خود مواجه شده‌اند.
- سقف صندوق ضمانت اعتبار از ۲۵ میلیارد لیر ترکیه به ۵۰ میلیارد لیر افزایش پیدا کرده است و به بنگاه‌های کوچک و متوسط و شرکت‌هایی که نیاز به نقدینگی دارند یا با کسری وثیقه مواجه هستند تعلق خواهد گرفت.

۲-۵- فرانسه

دولت این کشور به عنوان پیشرو در ارائه وعده تخصیص بودجه برای پشتیبانی نامحدود از شرکت‌ها و کارمندان آسیب دیده از شیوع ویروس کرونا، یک صندوق همبستگی به ارزش ۲ میلیارد یورو راه‌اندازی کرده است که با توجه به ملاک‌های ذکر شده اکثر فعالین سفر و گردشگری واجد شرایط دریافت کمک از این صندوق هستند:

- (۱) کسب و کارهایی که فعالیت آنها تعطیل شده است (به طور عمده به خدمات پذیرایی و تهیه غذا اشاره دارد که ۱۶۰ هزار واحد است)
- (۲) کسب و کارهای غیر از صنایع غذایی (۱۴۰ هزار واحد)
- (۳) توریسم (۱۰۰ هزار واحد)
- (۴) بنگاه‌های کوچک و متوسطی که ۷۰ درصد گردش مالی خود را در قیاس با مارس ۲۰۱۹ از دست دادند.
- (۵) بنگاه‌های کوچک و متوسطی که گردش مالی آنها کمتر از ۱ میلیون یورو است.

علاوه بر آن در طرح ۴۵ میلیارد یورویی تزریق نقدینگی این کشور، ۸,۵ میلیارد یورو برای تأمین مالی کارگران پاره‌وقت یا کسانی که به صورت موقتی شغل خود را از دست دادند، تخصیص می‌یابد. برای استفاده از کار

کوتاه‌مدت، شرکت‌ها به کارمندان خود غرامت معادل ۷۰ درصد حقوق ناخالص (حدود ۸۴ درصد خالص) پرداخت می‌کنند. کارمندان با حداقل دستمزد یا کمتر ۱۰۰٪ جبران می‌شوند. دولت همچنین از دست دادن موقتی شغل را برای دستمزد حداکثر ۶،۹۲۷ یورو ناخالص ماهانه، یعنی ۴،۵ برابر حداقل دستمزد، به طور کامل بازپرداخت می‌کند.

۲-۶- بریتانیا

دولت مجموعه‌ای از اقدامات موقت و هدفمند را برای پشتیبانی از خدمات عمومی، مردم و مشاغل، برای دوره اختلالات ناشی از شیوع ویروس تنظیم کرده که در حال حاضر بالغ بر ۳۳۰ میلیارد پوند است. این اقدامات شامل:

- ۱) ۱۲ ماه معافیت مالیاتی برای همه خرده‌فروش‌ها، مهمان‌پذیرها و مشاغل تفریحی در انگلستان
- ۲) بودجه کمک مالی به ارزش ۲۵،۰۰۰ پوند برای مشاغل خرده‌فروشی، میهمان‌پذیر و تفریحی که املاک قابل ارزیابی به ارزش ۱۵،۰۰۰ تا ۵۱،۰۰۰ پوند دارند.

دولت همچنین طرح وام وقفه در تجارت کرونا ویروس^۱ را راه‌اندازی کرد که از سوی بانک تجاری بریتانیا تا سقف ۵ میلیون پوند به بنگاه‌های کوچک و متوسط و ۵۰ میلیون پوند برای بنگاه‌های بزرگ اعطا می‌شود. علاوه بر آن دولت برای هر وام ۸۰٪ ضمانت‌نامه فراهم می‌کند تا وام‌دهندگان اعتماد بیشتری به ادامه تأمین مالی برای بنگاه‌های کوچک و متوسط داشته باشند. هیچ کسب و کاری تا پایان ماه ژوئن مالیات بر ارزش افزوده پرداخت نخواهد کرد. دولت همچنین برای پرداخت دستمزد کارمندان یک طرح جدید ارائه کرده است و کمک‌هزینه ۸۰٪ از دستمزد تا ۲۵۰۰ پوند را برای کارمندانی که در لیست حقوق و دستمزد نگه داشته شوند (اخراج نشوند)، تأمین می‌کند. این امکان به مدت سه ماه و با امکان تمدید باز خواهد بود و مشاغل با هر اندازه را در برمی‌گیرد. اولین پرداخت‌ها تا پایان آوریل انجام می‌شود. حمایت‌های مختص به بخش گردشگری شامل طرح ۱،۳ میلیون پوندی برای حمایت از سازمان‌های مدیریت/بازاریابی مقاصد گردشگری^۲ (DMOs) تا بتوانند به بهبود صنعت در منطقه خود کمک کنند.

۲-۷- اسپانیا

دولت اسپانیا خط تأمین مالی ۴۰۰ میلیون یورویی با ضمانت مؤسسه رسمی اعتباری اسپانیا (ICO)^۳ را برای خوداشتغالی‌ها و شرکت‌های گردشگری مستقر در اسپانیا که نیاز به نقدینگی تا سقف ۵۰۰،۰۰۰ یورو دارند، اعلام کرد. شرکت‌های حمل و نقل، تاکسی‌ها، هتل‌ها، رستوران‌ها، آژانس‌های کرایه اتومبیل، آژانس‌های

¹ the Coronavirus Business Interruption Loan Schemes (CBILS)

² Destination Marketing/Management Organizations (DMOs)

³ Official Credit Institute of Spain (ICO)

مسافرتی، موزه‌ها و موارد مشابه شامل این مورد می‌شوند. این خطوط تأمین مالی به عنوان وام ۴ ساله با نرخ بهره ثابت (حداکثر ۱٫۵٪) هستند و ICO ۵۰٪ ریسک مشتریان را برای مؤسسات اعتباری ضمانت می‌کند. این عملیات تا ۳۱ دسامبر سال ۲۰۲۰ قابل اجرا است. دولت همچنین در ۱۷ مارس بسته ۲۰۰ میلیارد یورو را برای کمک به شرکت‌ها و محافظت از کارگران و سایر گروه‌های آسیب‌پذیر در اثر بحران اعلام کرد. از میان ۲۰۰ میلیارد یورو صندوق، نیمی از این پول برای اطمینان از وجود نقدینگی در کسب و کارهای درگیر، به ویژه برای حمایت از کارگران و مشاغل تحت تأثیر و تضمین نقدینگی در بنگاه‌ها استفاده می‌شود.

۲-۸- آلمان

دولت آلمان برای حمایت از شرکت‌های مرتبط با سفر و گردشگری در این کشور، در حال تعلیق تعهدات قانونی شرکت‌هایی است که به دلیل مشکلات حاد نقدینگی تا ماه سپتامبر با ورشکستگی روبرو خواهند شد. کمک نقدینگی دولت شامل افزایش دامنه وام‌ها از ۴۶۰ میلیارد یورو به ۵۵۰ میلیارد یورو (۶۱۰ میلیارد دلار) است که از سوی بانک توسعه این کشور اعطا می‌شود.^۱

۲-۹- پرتغال

دولت بیش از ۳۰ طرح برای حمایت از کارگران و خانواده‌ها و کاهش تأثیرات اقتصادی کووید ۱۹ ارائه کرد. دولت با تأکید بر بخش سفر و گردشگری یک خط اعتباری اختصاصی ۶۰ میلیون یورویی برای مشاغل خرد راه‌اندازی کرد که برای تقویت ظرفیت ملی به منظور پاسخگویی به چالش‌های ناشی از کووید ۱۹، اختصاص یافت. اقدامات حمایت از کسب و کارها شامل:

- حمایت فوق‌العاده برای حفظ قراردادهای شغلی در یک شرکت با پرداخت دوسوم دستمزد و ۷۰ درصد حق بیمه تأمین اجتماعی (باقیمانده توسط کارفرما پرداخت می‌شود)
 - تمدید مهلت پرداخت مالیات و سایر تعهدات اظهارنامه‌ای
 - حمایت مالی از کارمندان و خوداشتغالی‌ها که برای مراقبت از فرزندان تا ۱۲ سال باید در خانه بمانند.
- دولت همچنین یک خط اعتباری تضمین شده تصویب کرد که ۲۰۰ میلیون یورو برای آژانس‌های مسافرتی، شرکت‌های خدمات تفریحی و سازمان دهندگان رویداد، ۷۵ میلیون یورو برای کسب و کارهای خرد و کوچک ۹۰۰ میلیون یورو برای هتل‌ها و مراکز اقامتی و ۳۰۰ میلیون یورو برای کمک به اجاره کسب و کارهای خرد و کوچک ارائه می‌دهد.

از سوی دیگر تمام مدارس جهانگردی وابسته به گردشگری پرتغال^۲ کلاس‌ها را به صورت آنلاین برگزار می‌کنند و شهریه این کلاس‌ها در این مدت به حالت تعلیق درآمده است. همچنین با همراهی انجمن‌های بخش

^۱ سایت شورای سفر و گردشگری جهانی (لینک گزارش در منبع)

^۲ Turismo de Portugal: یک مؤسسه عمومی که زیر نظر وزارت اقتصاد و انتقال دیجیتال است.

خصوصی و گردشگری پرتغال یک صندوق ۲۵۰,۰۰۰ یورو برای حمایت از صاحبان هتل‌ها و مراکز اقامتی با پرداخت هزینه‌های برق، آب، گاز و نظافت در این اماکن ایجاد شد.

۲-۱۰- استرالیا

علاوه بر اولین بسته مشوق ۱۷,۶ میلیارد دلاری، دولت اعلام کرد که بیش از ۶۶ میلیارد دلار استرالیا (۳,۳۸ میلیارد دلار آمریکا) دیگر برای شش ماه آینده هزینه خواهد شد. در این طرح، دولت متعهد شد ۱ میلیارد دلار برای حمایت از بخش‌ها، مناطق و جوامعی که به شدت تحت تأثیر اقتصادی کووید ۱۹ قرار گرفته‌اند، از جمله صناعی مانند گردشگری، کشاورزی و آموزش کمک کند. برنامه حافظ اشتغال^۱ در استرالیا در حال کمک به حفظ اشتغال در کشور و حمایت از مشاغل متأثر از کووید ۱۹ است. طبق طرح یارانه دستمزد^۲، کارگران از طریق کارفرمای خود مبلغ ۱۵۰۰ دلار استرالیا (قبل از مالیات) دریافت می‌کنند. دولت همچنین تزریق پول و یارانه به طور خاص برای برخی از مشاغل گردشگری را که بتوانند به حیات خود ادامه دهند، در دستور کار قرار داد.

۲-۱۱- سنگاپور

دولت برای حمایت از بخش سفر و گردشگری با تمرکز بر جلب اعتماد و ارائه کمک، اقداماتی را در دستور کار قرار داد. در همین راستا دولت هزینه نظافت و ضدعفونی هتل‌هایی که محیط تمیز را برای موارد مشکوک یا تأیید شده به بیماری فراهم آورند، پرداخت می‌کند. دولت سنگاپور همچنین یک گواهینامه نظافت^۳ ایجاد کرده که به مردم محلی و بازدیدکنندگان در رابطه با مکان‌هایی که اقدامات پیشگیرانه دقیق را انجام می‌دهند، اطمینان می‌دهد.

از جمله سایر اقدامات دولت سنگاپور می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- خودداری از دریافت هزینه مجوز هتل‌های تأیید شده از سوی شورای گردشگری سنگاپور^۴، آژانس‌های مسافرتی و راهنمایان تور برای سال ۲۰۲۰
- کاهش حداکثر ۵۰ درصد هزینه مشارکت صنایع در نمایشگاه‌های تجاری تحت نظارت شورای گردشگری سنگاپور
- افزایش طرح‌های آموزشی و تأمین مالی برنامه‌های آموزشی تا ۹۰ درصد هزینه دوره‌ها و دستمزد مربیان و اساتید

¹ Job Keeper Programme

² Wage subsidy scheme

³ Clean Certification

⁴ The Singapore Tourism Board (STB)

- ارائه حمایت‌های درآمدی از طریق طرح نیروی کار سنگاپور^۱ با پرداخت حداکثر ۷۰ درصد حقوق ثابت ماهانه
- پرداخت مبلغ ۲۰۰۰ دلار برای هر کارمند در طول دوره آموزشی به مدت ۶ ماه
- ارائه گواهینامه به راهنمایان تور خوداشتغال و پرداخت کمک‌هزینه دستمزد ۱۰۰۰ دلاری به آنها برای کمک به تأمین نیازهای اصلی زندگی
- ارائه برخی تخفیف‌ها از جمله تخفیف‌های مربوط به هزینه‌های پارکینگ و همچنین تخفیف اجاره مغازه و آژانس‌های حمل بار در چنگی، مشروط بر اینکه شهروندان سنگاپور یا ساکن دائم این کشور باشند.^۲

۲-۱۲- ایران

در ایران در پی شیوع ویروس کرونا تمام بخش‌های اقتصادی کشور متضرر شدند و تعداد کسب‌وکارهایی که آسیب دیدند، زیاد بود. در این خصوص ۳۵ رسته شغلی معرفی شدند تا بتوانند از حمایت‌های دولت بهره‌مند شوند که از این تعداد ۱۰ رسته با توجه به محدودیت‌های منابعی که دولت داشت برای دریافت تسهیلات انتخاب شدند، از این تعداد، سه رسته مربوط به حوزه گردشگری و صنایع‌دستی است. این سه رسته شامل: (۱) مراکز اقامتی، پذیرایی، (۲) تفریحی و گردشگری (فعالان این حوزه و کسب‌وکارهای مرتبط به تشخیص این وزارتخانه تحت عنوان دفاتر خدمات مسافرتی هوایی و گردشگری) و (۳) صنایع‌دستی است. این ۱۰ رسته در سه گروه بندی شدند؛ گروه یک شامل کسب و کارهایی است که دولت الزام به تعطیل کردن آنها دارد که گردشگری جزو این گروه محسوب می‌شود. برای گروه اول به ازای هر اشتغالی که مراکز اقامتی داشتند، ۱۶۰ میلیون ریال تسهیلات ۱۲ درصد پرداخت می‌شود (گروه یک شامل کسب‌وکارهایی بود که دولت الزام به تعطیل کردن آنها داشت). فعالان حوزه صنایع‌دستی به ازای هر شغل می‌توانند ۱۲۰ میلیون ریال تسهیلات دریافت کنند.

این تسهیلات از نیمه دوم اردیبهشت در بانک‌ها آغاز و تا پایان خرداد ادامه دارد و بازپرداخت آن مهر ۹۹ خواهد بود، بنگاه‌هایی که این وام را اردیبهشت دریافت کنند تنفس چهارماهه دارند و سایر بنگاه‌هایی که خرداد از این تسهیلات بهره‌مند شوند، تنفس سه‌ماهه داده می‌شود. به‌طورکلی طی دو سال باید تسهیلات دریافتی، پرداخت شود. همچنین اگر بنگاهی در حال حاضر نخواهد از این تسهیلات استفاده کند می‌تواند در

^۱ Workforce Singapore

^۲ قسمت حمایت‌های سیاستی در کشورهای مختلف برگرفته از سایت شورای سفر و گردشگری جهانی است که این بخش به صورت دائمی بروزرسانی شده و تجارب استفاده شده در این گزارش مربوط به آخرین بروزرسانی در ژوئن ۲۰۲۰ است.

لیستی که برای تحریک تقاضا در حوزه گردشگری وجود دارد، دریافت تسهیلات ۱۲ درصدی را درخواست کند. در مجموع هر بنگاه یک‌بارمی تواند از این تسهیلات بهره‌مند شود.^۱

علاوه تسهیلات اعلام شده، اقدامات دیگری هم از سوی دولت برای حمایت از بخش گردشگری انجام شده که در جدول زیر به صورت خلاصه ارائه می‌شود:

جدول ۳- اقدامات صورت گرفته در جهت حمایت از صنعت گردشگری و صنایع دستی

۱	صدور دستورالعمل و پروتکل‌هایی برای واحدهای اقامتی سراسر کشور برای رعایت مسائل بهداشتی در تمام محیطها و اماکن تحت نظارت این وزارتخانه ^۲
۲	درخواست تعویق زمان سفر به جای کنسل کردن آن از مردم ^۳
۳	استمهال یا بخشودگی کامل اجاره‌بهای این اماکن در طول دوره تعطیلی فوق یا افزایش دوره بهره‌برداری حسب شرایط چهارچوب واگذاری پس از تأیید کارگروه ذی‌ربط در آن وزارتخانه (با توجه به تعطیلی اماکن و فضاهای گردشگری واگذار شده به بخش خصوصی به منظور جلوگیری از انتشار ویروس کرونا) ^۴
۴	اختصاص فضاهای هتلی به‌عنوان نقاهتگاه برای بیماران کرونایی ^۵
۵	جذب ۹ میلیارد ریال کمک بلاعوض برای کارگاه های صنایع دستی روستایی از نیمه دوم سال ۹۸ تا ۲۴ فروردین ۹۹ ^۶
۶	تخصیص ۶۲۲۰ میلیارد ریال تسهیلات برای جبران خسارت در بخش صنایع دستی ^۷
۷	اختصاص خط تولید تعدادی از کارگاه های تولید صنایع دستی روستایی به تولید ماسک (برای حمایت از آن‌ها کمپین عیدانه مجازی صنایع دستی را به شکل آنلاین راه اندازی کردند تا هنرمندان شهری و روستایی بتوانند محصولات خود را در این کمپین بفروشند) ^۸
۸	بازگرداندن بیش از ۸ هزار میلیارد ریال توسط شرکت‌های هواپیمایی داخلی و خارجی بدون کسر هزینه لغو سفر به ۹۵ درصد مسافرانی که سفرشان کنسل شده است. ^۹

^۱ سایت وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی، به نقل از ولی تیموری معاون گردشگری کشور، ۱۳۹۹/۲/۳

^۲ سایت وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۹۹/۱/۶

^۳ همان

^۴ سایت وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۹۹/۱/۳۰: در نشست اسحاق جهانگیری معاون اول رئیس‌جمهوری با وزیر، معاونان، تعدادی از مدیران و فعالان بخش خصوصی حوزه‌های میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی که در ۱۶ فروردین برگزار شد، دکتر علی‌اصغر مونسان وزیر میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی پیشنهاد بخشودگی کامل اجاره‌بهای اماکن واگذار شده را مطرح و از معاون اول رئیس‌جمهوری خواست تا دولت در این باره مساعدت کنند. این پیشنهاد دکتر مونسان مورد موافق اسحاق جهانگیری قرار گرفت و در جلسه هیئت دولت که روز یکشنبه ۱۷ فروردین ۹۹ برگزار شد، تعیین نحوه حمایت از اماکن و فضاهای گردشگری در دوره تعطیلی ناشی از کرونا، مشخص شد. هیئت‌وزیران در این نشست، با توجه به تعطیلی اماکن و فضاهای گردشگری واگذار شده به بخش خصوصی به‌منظور جلوگیری از انتشار ویروس کرونا، وزارت میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی را مسئول کرد تا نسبت به استمهال یا بخشودگی کامل اجاره‌بهای این اماکن در طول دوره تعطیلی فوق یا افزایش دوره بهره‌برداری حسب شرایط چهارچوب واگذاری پس از تأیید کارگروه ذی‌ربط در آن وزارتخانه اقدام کند. این موضوع سپس در نامه‌ای از سوی معاون اول رئیس‌جمهوری به دکتر علی‌اصغر مونسان وزیر میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی ابلاغ شد و دکتر مونسان نیز در نامه‌ای به محمد خیاطیان معاون توسعه مدیریت این وزارتخانه و نیز مدیران کل میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی ۳۱ استان کشور خواستار اجرایی شدن این مصوبه هیئت دولت از طریق کارگروه ملی ماده ۲۷ و ۸۸ با رعایت دقیق موازین قانونی شد.

^۵ سایت وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، ۱۳۹۹/۱/۲۶: ولی تیموری معاون گردشگری کشور در برنامه زنده شبکه دو سیما اعلام کرد: یکی از مصوبات ستاد ملی مدیریت کرونا این موضوع بوده است که دستگاه‌ها از امکاناتی که در اختیار دارند برای کمک به مهار و درمان این بیماری کمک کنند و از آنجایی که این کار یک کار انسانی است و با توجه به ظرفیت‌های هتلی که در اختیار داشتیم این آمادگی را اعلام کردیم. در همین رابطه مقرر شد در تهران و برخی از استان‌ها این ظرفیت‌ها در اختیار ستاد ملی مدیریت کرونا قرار گیرد.

^۶ ایسنا، ۱۳۹۹/۱/۲۵، به نقل از فرهاد غلامعلی فلاح "سرپرست دفتر آموزش و حمایت از تولید صنایع‌دستی وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی"

^۷ همان

^۸ همان

^۹ روزنامه دنیای اقتصاد، به نقل از رضا جعفرزاده سخنگوی سازمان هواپیمایی کشوری، ۱۳۹۹/۲/۹

۳- نتیجه‌گیری و پیشنهادات

آنچه در واقعیت و به شکل پایدار می‌تواند رونق دوباره گردشگری در کشور را رقم بزند «وجود تقاضای گردشگری» است. این تقاضا برای ایران بیشتر تقاضای داخلی است تا خارجی، که متأسفانه این بخش از تقاضا، هم هنگام شیوع کرونا در کشور به دلیل همزمانی آن با تعطیلات نوروز ضربه مضاعف خورد و هم بعد از مهار کرونا انتظار می‌رود که آسیب این بخش ادامه داشته باشد. زیرا در کنار عواملی چون تورم، با توجه به رکود اقتصادی ناشی از شیوع کرونا، تعطیلی بسیاری از کسب‌وکارها و شغل‌ها منجر به کاهش درآمد خانوارها در سال جاری خواهد شد و در پی آن، این احتمال وجود دارد که خانوارها هزینه‌های غیرضروری همچون گردش و تفریح را از سبد خود حذف کنند که پیامد آن رکود سنگین و بیشتر در بازار گردشگری خواهد بود.

پیشنهادات:

- تشکیل ستاد بحران با دبیری وزیر میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی و ریاست معاون اول رئیس‌جمهور و با حضور وزرا و مقامات مسئول مرتبط با صنعت گردشگری و نمایندگان بخش خصوصی مرتبط با حوزه گردشگری
- اعطای تنفس شش‌ماهه به تسهیلات اعطایی
- امهال شش ماهه مالیات، اعم از مالیات بر درآمد و مالیات بر ارزش‌افزوده
- انتقال زیان مالیاتی سال‌های ۹۸ و ۹۹ به سال‌های آتی
- تمدید مهلت پرداخت حق بیمه کارفرمایان تا پایان شهریورماه
- راه‌اندازی فروش اعتباری محصولات به‌ویژه در حوزه صنایع‌دستی برای تحریک تقاضا
- استفاده از ظرفیت‌ها و امکانات فضای مجازی برای گردشگری مجازی
- حمایت از کسب و کارهای فردی فعالان گردشگری مانند: تشکل‌ها، استارت‌آپ‌ها، راهنمایان تور، ... با مدنظر قرار دادن برخورداری از بیمه‌های حمایتی مانند بیمه‌های بیکاری
- تدوین و آماده‌سازی برنامه‌های حمایتی برای تشویق شهروندان به سفر در دوران پسا بحران مانند بهره‌مندی از مرخصی تشویقی و تسهیلات سفر
- امکان بهره‌برداری از بلیت‌های پروازی استفاده نشده بین اسفند ۹۸ تا فروردین ۹۹ به مدت یک سال از تاریخ رفع محدودیت‌های پرواز

منبع:

۱. سایت وزارت میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی
۲. مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹/۱/۳۰، گزارش "درباره مقابله با شیوع ویروس کرونا (۲۵) تحلیل اجمالی بر چالش‌های کسب‌وکارهای روستایی و عشایری در دوره شیوع کرونا"
۳. مرکز پژوهش‌های مجلس، مرداد ۱۳۹۴، گزارش "مجمع جهانی اقتصاد در رابطه با رقابت‌پذیری سفر و گردشگری در سال ۲۰۱۵ با تأکید بر جایگاه جمهوری اسلامی ایران"
۴. معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، شهریور ۱۳۹۸، گزارش "جایگاه ایران در شاخص رقابت‌پذیری سفر و گردشگری ۲۰۱۹"
۵. ابوبنی، آیدا و فروحی، شبنم، خرداد ۱۳۹۸، "بررسی صنعت گردشگری در ایران و کشورهای منتخب، بولتن بررسی مسائل روز اقتصاد ایران"، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران
۶. خیری، نصیبه، تابستان ۱۳۹۰، "کتاب گزارش رقابت‌پذیری سفر و گردشگری ایران در سال ۱۳۹۰"، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران
7. World Bank Group, "The Potential Impact of COVID-19 on GDP and Trade" A Preliminary Assessment, April 2020
8. WTTC, March 2020, "ECONOMIC IMPACT 2020"
9. WTTC Data Gateway tool
10. The travel & Tourism Competitiveness Report 2019
11. The travel & Tourism Competitiveness Report 2017
12. The travel & Tourism Competitiveness Report 2015
13. The travel & Tourism Competitiveness Report 2013
14. McKinsey & Company, Coronavirus COVID-19: Facts and Insights, Feb 28, 2020
15. <https://www.weforum.org/agenda/2020/03/world-travel-coronavirus-covid19-jobs-pandemic-tourism-aviation/>
16. <https://wttc.org/en-gb/COVID-19/Government-Hub>